

NIZOZEMSKÁ REVOLUCE

Nizozemské území – oblast bývalého vévodství burgundského

Roku **1522** bylo při dělení habsburských držav mezi **Karlem V. a Ferdinandem I.** toto území ponecháno Karlovi V. – tedy v područí Španělska

17 provincií s různým vnitřním zřízením, celek spojovala **vláda v Bruselu**, obstarávaly ji místodržitelky z habsburského rodu, kromě toho provincie spojovaly **generální stavy**, založené **1463** burgundským vévodou Filipem – prostředníci mezi stavy jednotlivých zemí a panovníkem

Regiony velmi různé – jih románští **Valoni**, sever germánští **Vlámové**, náboženství – města přijímala kalvinismus (viz Kalvín), venkov spíše katolický

V pol. 16. století – NIZOZEMÍ = hospodářsky nejvyspělejší země Evropy, Největší význam pro hospodářský vzestup měl obchod – hlavní centra **Rotterdam a Antverpy**, vynikající úroveň mořeplavby, rozvoj dálkového obchodu.

Zásadní zlom – když Filip II. přenechal vládu jako místodržící **Markétě Parmské – 1559**. Její rádce – **arraský biskup**, posléze kardinál **Granvella** – hráz šíření reformace – inkvizice, jezuité (1556), stupňuje se španělský útlak, též hospodářsky (daň na vývoz vlny aj.)

Opozice – šlechta, v jejím čele **Vilém Oranžský, hrabě Egmont, admirál Hoorn** – nejdříve pro zrušení protireformačních opatření – úspěch – když **1564 Filip II. odvolal Granvella**.

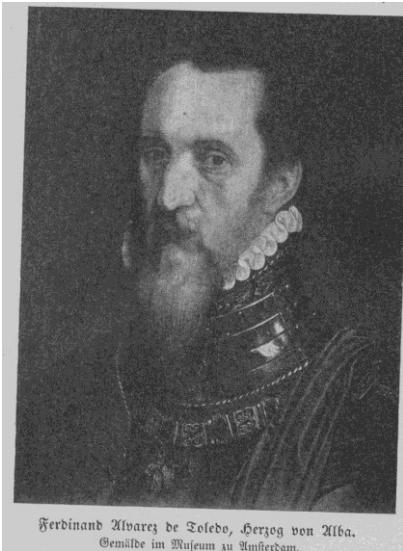
1565 se připojila i nižší šlechta k opozici a byl uzavřen tzv. **kompromis bredský** (město Breda) – žádali zrušení inkvizice a uzákonění reformace, 5. dubna požadavky odevzdány Markétě. Než Madrid zaujal stanovisko, došlo k lidovému povstání proti nadvládě a katolické církvi – ničení kostelů a vnitřního zařízení – **obrazoborectví**, poničeno více než 5500 kostelů.

PŮVĚNÉ JMÉNO OBRAZŮ PŘÍZNÁVÁME PODOBENSTVÍM VĚCI, KTERÉ JSOU JIMI ZVIDITELNĚNY, NIKOLI VŠAK UČINĚNY PŘEDMĚTEM FALEŠNÉ NADĚJE
KULTURNÍHO UČTIVÁNÍ (ZWINGLI COMPARATI)
nápise na Hogenbartově kolorované rytině (kolem 1605, Bibliothèque Universitaire
Ženeva), zobrazující pustošení kostelů nizozemskými kalvinisty. (Foto Martin)

Markéta pod tlakem ohlásila zrušení inkvizice, toleranci kalvinistům a amnestii pro tzv. **gézy** – žebráky, jak byly pejorativně označeni příslušníci spolku breidského rádce místodržitelky.

Ústupky šlechtě stačily, měla obavy z další radikalizace revoluce. Protiofenzíva Filipa II. – naverbování armády, porážení povstalců hned v prvním střetu na **jaře 1567**, znova protireformace a perzekuce.

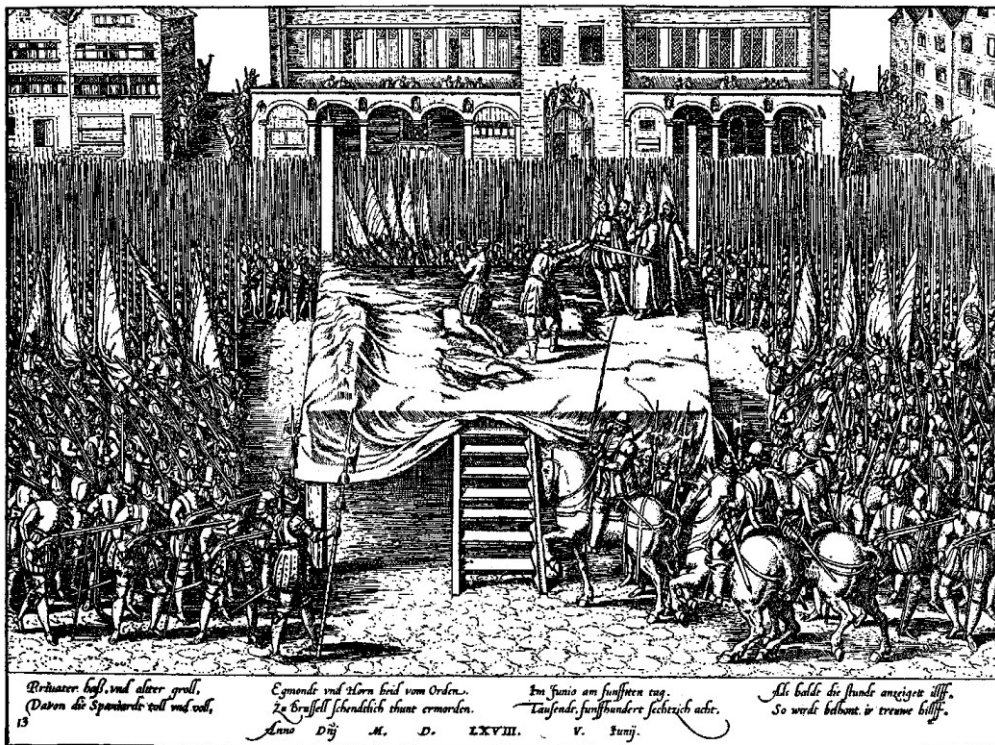
Ferdinand Alvarez de Toledo, Herzog von Alba.
Gemälde im Museum zu Amsterdam.

Ferdinand Alvarez de Toledo, vévoda z Alby

K pacifikaci Nizozemí povolán **Fernando Alvarez de Toledo** – **vévoda z Alby**, jehož armáda přitáhla **do Bruselu 22.8.1567**.

Vojenská hrůzovláda, potření nekatolíků, vytvořena rada proti nepokojům, známá jako krvavá, v **červnu 1568 na bruselském náměstí popraveni Egmont a Hoorn**, konfiskace, daně, zvláště vojáků v jednání s obyvatelstvem

1569 – generálním stavům předložen návrh španělského daňového systému – tzv. **alcabala**, 1% z majetku, 5% z transakcí s ním, 10 % z jakéhokoli obchodu!!! Pod tlakem nucen odložit platnost, ale často realizováno.

Hinrichtung der Grafen Egmont und Hornes auf dem Marktplatz zu Brüssel.

Stich von Hogenberg.

Poprava Egmonta a Hoorna na bruselském náměstí

Mezitím **1568 Vilém Oranžský** vede první odbojné akce proti Albovi, po neúspěších **r.1571** vyjednává podporu Anglie a Francie

Mnoho obyvatel – do lesů – **guerillová válka**, loupeže aj. – tzv. **lesní gézové**, spíše jih, ale nic zásadního. Významnější tzv. **námořní gézové** na severu – zmocňovali se španělských lodí, Alžběta jim poskytovala azyl ve svých přístavech

1571 ovšem španělské pozice v Nizozemí posílilo velké vítězství **Svaté ligy u Lepanta**, již velel Filipův nevlastní bratr **Juan d'Austria**

V dubnu 1572 – námořní gézové pod vedením Viléma Oranžského – vylodění u města **Brielle** – úspěch a šíření povstání (Holand, Zéland, Geldern Frísko, Utrecht) –jejich zástupci se v červenci **1572 sešli v Utrechtu** a prohlásili Oranžského za svého místodržitele – dortrechtská UNIE, Vilém nesměl jednat bez souhlasu stavů, zde nalézáme zárodek pozdějšího Nizozemí

Obrat: **1573 Španělé donuceni k ústupu u Alkmaaru** – prokopáním vodních hrází. Filip II. naznal neudržitelnost Albovy hrůzovlády a odvolal ho, nicméně válka pokračovala.

Španělské oddíly se bouřili kvůli nedodání žoldu, v listopadu 1576 došlo k tzv. **španělské furii** v Antverpách – vyplenění města – nové Sacco Roma, mnoho lidí zabito, škody, ztráta pozic Antverp

Událost napomohla úsilí všech provincií o mír v zemi. **8. listopadu 1576** generální stavové uzavřeli tzv. **gentskou pacifikaci** - dohodu mezi dosud španělskými provinciemi a samostatnými Holanďany a Zélandem. Cíl: vyhnání Španělů za země. Počátkem **r. 1577** do děje vstupuje vítěz od Lepanta **Don Juan** – podepisuje tzv. **věčný edikt**, ale spíš než o souhlas s gentskou pacifikací mu šlo o čas. O vojenské vavříny v bojích, které poté započal, ho připravila smrt. Za této situace – se ukázal rozpor mezi protestantským severem a katolickým jihem. **Alexandr Farnese, nástupce Don Juana**, dosáhl podepsání tzv. **Arraské unie** (leden 1579) – v zemi zachováno katolictví, **Filip II. zůstal panovníkem**.

Vilém Oranžský

Reakce severu – vyhlášení **Utrechtské unie** tři týdny poté. Přidaly se k ní i některá jižní města a váhající Vilém Oranžský – **jeho cíl totiž jednotu Nizozemí**.

O jednotu, ale pod svou nadvládou usilovali též Španělé. Vypsána odměna na hlavu Viléma a klatba (1580). Generální stavy v Haagu odpověděli **detronizací Filipa II.** a prohlášením nezávislosti **svobodného Nizozemí v červenci 1581.** Další boje pod vedením Farneseho – využívali oslabení spojených provincií, některá města – Bruggy, Brusel, Gent, Antverpy – znovu pod španěly Vilém zahynul 1584 rukou vraha najatého španěly. V čele státu státní rada, významnější pozice též Mořic, syn Viléma – místodržitel v Holandu a Zélandu, pak se provincie obrátili na Anglickou královnu Alžbětu, ať se stane vrchní vládkyní, ale její vyslanec **hrabě Leicester** – fiasko (podporoval anglický odchod na místo nizozemského, 1587 donucen opustit zemi).

